

Skriftlig redegørelse

(Redegørelsen er optrykt i den ordlyd, hvori den er modtaget).

Redegørelse af 23/5 97 om fremtidige initiativer på kemikalieområdet
(Redegørelse nr. R 26).

Miljø- og energiministeren (Svend Auken):

1. INDLEDNING

Den 30. januar 1997 var der i Folketinget en forespørgselsdebat om det kemiske tryk på natur og mennesker, herunder mulighederne for at undersøge de omkring 100.000 uvurderede kemiske stoffer, der omgiver os.

Forespørgselsdebatten mandede ud i vedtagelsen af en motiveret dagsorden, hvori miljø- og energiministeren blev opfordret til

»- inden udgangen af indeværende samling på baggrund af Miljøstyrelsen debatoplæg »Status og perspektiver for kemikalieområdet« - som er sendt til høring med frist den 31. marts 1997 - at give en redegørelse til Folketinget for, hvilke initiativer ministeren agter at tage på dette område«.

Denne redegørelse foreligger hermed.

Redegørelsens tema

I den almindelige miljødebat omfatter begrebet »kemiske stoffer« mange forskellige former for anvendelse af kemiske stoffer. Problemerne og deres løsning er imidlertid forskellige - bl.a. afhængigt af stoffernes anvendelse og øvrige reguleringsmæssige status. Derfor omfatter denne redegørelse ikke f.eks. tilsætningsstoffer til levnedsmidler eller problemer i relation til arbejdsmiljøet. Disse spørgsmål hører under andre ministres ansvarsområder. Ligeledes omfatter redegørelsen ikke anvendelsen af kemiske stoffer som bekæmpelsesmidler, idet dette område vurderes at rumme sin egen komplicerede problematik. Der henvises til den eksisterende pesticidhandlingsplan fra 1986, som vil blive revideret i efteråret 1997.

Parallelt med denne redegørelse vil der blive udsendt et udkast til phthalathandlingsplan i høring. Handlingsplanen er udtryk for et konkret og detaljeret initiativ på et enkelt delområde.

Affald

Initiativerne i denne redegørelse rækker alle fremad, d.v.s. at de kun vil påvirke anvendelsen af kemiske stoffer i fremtiden. Disse initiativer tager således ikke højde for, at de kemiske stoffer og produkter, som er på markedet og som produceres i dag, vil tegne miljøproblemerne på affaldsområdet mange år frem. I denne forbindelse kan det oplyses, at Miljøstyrelsen snarest udsender debatoplægget »Strategi for erhvervsaffald og udvalgte affaldsstrømme«.

2. PROBLEMERNE MED DE KEMISKE STOFFER

Udviklingen og brugen af kemiske stoffer er i løbet af de seneste 50 år vokset eksplosivt, idet den globale produktion af organisk kemiske stoffer er steget fra 7 millioner tons i 1950 til 250 millioner i dag. Hermed er kemiske stoffer blevet et stærkt integreret led i et moderne velfærdssamfund som det danske.

Civilisationens dilemma

Den øgede anvendelse af kemiske stoffer har betydet en række goder i form af flere og bedre produkter, lettere arbejdsprocesser m.v. Selvom alle kemiske stoffer ikke er problematiske, må det erkendes, at en række af de stoffer, som i tidens løb er blevet anvendt - og stoffer som anvendes i dag - har eller kan have en række skadelige effekter på den menneskelige sundhed eller på miljøet. I takt med den generelle stigning i anvendelsen af kemiske stoffer er der således ikke tvivl om, at belastningen af den menneskelige sundhed og miljøet er steget. Situationen i dag kan karakteriseres som et civilisationsdilemma; vi bruger kemiske stoffer til at løse problemer, men vi ved ikke hvilken miljø- og sundhedsmæssig pris, vi betaler.

På trods af en væsentlig indsats på kemikalieområdet må det erkendes, at der i dag findes en række alvorlige problemer, som regeringen ser med stor alvor på.

- Miljø- og sundhedsbelastende stoffer og deres nedbrydningsprodukter genfindes i alle medier og i alle egne af jorden.
- Antallet af kemiske stoffer, der anvendes er meget stort, og det er langt fra alle stoffer, der er undersøgt for skadelige effekter.
- Ca. 5.000 kemiske enkeltstoffer er klassificeret som farlige. Heraf er hovedparten vurderet for sundhedseffekter, mens det endnu kun er

- et par hundrede stoffer, der er vurderet for, om de har effekter på vandmiljøet.
- Den kemiske industri har stort set fri adgang til at bruge de »eksisterende« stoffer uden forudgående undersøgelser og det igangværende fælles EU-risikovurderingsarbejde er næsten gået i stå.
 - Arbejdet med anvendelsesbegrænsning i EU er ligeledes stort set gået i stå.
 - De kemiske stoffer og produkter, der er på markedet, og som produceres i dag, vil ende som affald i de næste mange år frem i tiden.
 - Der findes i dag en betydelig interesse blandt miljøorganisationer, detailhandelen, offentlige myndigheder og miljøbevidste forbrugere for at handle miljørigtigt, herunder at købe produkter uden skadelige kemiske stoffer. Der mangler imidlertid konkrete anvisninger om, hvilke produkter, der skal vælges henholdsvis undgås.
- I Miljøstyrelsens debatoplæg »Status og perspektiver for Kemikalieområdet« findes en nærmere beskrivelse af anvendelse og forekomst af kemiske stoffer, hvorfor dette ikke vil blive beskrevet nærmere i denne redegørelse.

3. NUVÆRENDE INDSATS PÅ KEMIKALIE-OMRÅDET

Kemikalieloven

Kemikaliereguleringen i Danmark sker med udgangspunkt i kemikalieloven (Lov om kemiske stoffer og produkter), som supplerer bl.a. miljøbeskyttelsesloven, arbejdsmiljøloven og levnedsmiddelloven. Det er karakteristisk, at kemikalieloven er stærkt bundet til EU-lovgivning, og at den omfatter vurdering af kemiske stoffer i hele deres livsfase. Kun på særligt udvalgte områder regulerer kemikalieloven indholdet af kemiske stoffer i almindelige varer og produkter. Dette betyder at den diffuse udledning af kemiske stoffer, som kommer fra almindelige forbrugsgoder generelt ikke er reguleret af loven.

Vurdering af stoffer

Den nuværende indsats på kemikalieområdet koncentrerer sig om vurdering af stoffer – oftest enkeltvis, men til tider også gruppevis – med henblik på at fastslå, hvilke effekter stofferne har i relation til den menneskelige sundhed (f.eks. giftige, kræftfremkaldende, allergifremkaldende eller skadelige for reproduktionen)

eller for miljøet (f.eks. ozonlagsnedbrydende, ophobes i fødekæden eller farlige for organismer, der lever i vandmiljøet samt om stofferne nedbrydes). Sådanne vurderinger er komplicerede og må ofte foretages effekt for effekt, da stoffer, der alle har én effekt, ikke nødvendigvis også alle har en anden effekt. Vurderingen af kemiske stoffer bygger på videnskabelige data – hovedsageligt dyrestest. I de senere år er der dog sket væsentlige fremskridt i udviklingen af computerbaserede screeningprogrammer, der ud fra oplysninger om stoffernes kemiske struktur kan identificere de stoffer, der bør gennemgå en nærmere vurdering med henblik på at fastslå hvilke koncentrationer af stofferne, der er kritiske.

Forudsætningen for vurderingen af et stof er, at det er muligt at identificere hvilke typer af data, der kan bruges til at vise eksistensen af en given effekt. Derfor er det vigtigt, at der udvikles internationalt anerkendte videnskabelige kriterier, der er egnede til at fastslå om et stof har en given effekt. På dette område deltager Danmark særligt i udviklingen af kriterier for nerveskade (d.v.s. bl.a. hjerneskade), hormon-effekt og vandmiljøeffekt.

Anvendelse af data

Denne viden om kemiske stoffer anvendes til at fastsætte kvalitetskriterier, d.v.s. at vurdere den højeste ikke-skadelige dosis for mennesker eller miljø. Kvalitetskriterier anvendes som grundlag for at fastsætte grænseværdier for højest tilladte koncentration af stoffer i miljøet og for udledning. Grænseværdier for udledning anvendes bl.a. i forbindelse med godkendelse af forurenende virksomheder i henhold til miljøbeskyttelsesloven. Kemikalielovens regler om klassificering af kemiske stoffer bygger ligeledes på vurdering af stoffer. Afhængigt af et stofs klassificering stilles der krav om mærkning af stoffet eller de kemiske produkter, hvori de indgår, med advarsler om faren forbundet med stoffet, anvisninger om værnemidler, og om hvorledes stoffet eller det kemiske produkt skal bortskaffes.

I dag er ca. 5.000 enkeltstoffer blevet klassificeret af myndighederne i EU. Hertil kommer, at industrien har pligt til selv – ud fra samme principper som myndighederne anvender – at klassificere og mærke stoffer, som ikke er klassificeret af myndighederne. Alene i Danmark er myndighederne bekendt med, at ca. 4.000 enkeltstoffer er blevet selvklassificeret.

Overblik over stoffer

I slutningen af 1970'erne erkendte man i EU, at der manglede et overblik over de kemiske stoffer, der blev anvendt. Derfor blev der på europæisk plan udarbejdet en liste over stoffer, som af den kemiske industri var blevet markedsført i perioden 1971-81. I alt omfatter denne liste godt 100.000 såkaldt »eksisterende« stoffer. Samtidig blev der indført en regel om, at »nye stoffer« skal undersøges og anmeldes til myndighederne, inden de må markedsføres. Siden 1981 er der på europæisk plan anmeldt ca. 2.000 stoffer, som gennemgående er stoffer, der anvendes i små mængder. De kemiske stoffer, der i dag anvendes i størst mængder findes blandt de 100.000 stoffer. Det er dog langt fra alle de 100.000 stoffer, der markedsføres i store mængder – eller overhovedet anvendes. Det er Miljøstyrelsens skøn, at der i Danmark i alt markedsføres ca. 20.000 kemiske stoffer.

EU-risikovurdering

I erkendelse af, at myndighedernes viden om de stoffer, der anvendes i størst mængder, ofte er mangelfuld, har EU igangsat det såkaldte risikovurderingsprogram med henblik på at vurdere de eksisterende stoffer. Programmet pålægger den kemiske industri at levere data om de stoffer, der skal vurderes. I første omgang er man gået i gang med at vurdere særligt prioriterede stoffer blandt de ca. 2.700 kemiske stoffer, som årligt markedsføres i mængder over 1.000 tons pr. producent pr. år. En risikovurdering skal munde ud i en fælles vurdering af, om der er behov for en risikobegrænsende indsats, fastsættelse af kvalitetskriterier m.v. Endnu er ingen af de stoffer, der er under vurdering, nået igennem hele processen.

Anvendelses-begrænsning

På udvalgte områder omfatter den nuværende kemikalieindsats desuden begrænsninger i adgangen til at bruge bestemte stoffer, bl.a. helt eller delvis forbud. Den hidtidige indsats har koncentreret sig om tungmetaller bl.a. cadmium og kviksølv, hvor det siden begyndelsen af 80'erne er lykkedes at reducere forbruget med mere end 50 %, ozonlagnedbrydende stoffer, hvor forbruget i Danmark er faldet med 98% over 10 år samt visse organiske forbindelser, f.eks. PCP. De nuværende anvendelsesbegrænsninger bygger dels på en ren dansk regulering, dels på fælles EU-regulering.

Udover begrænsning ved forbud anvendes en række andre styringsmidler. Som eksempler kan nævnes, afgift på nogle klorerede opløsningsmidler samt frivillige aftaler vedrørende nonylphenolethoxylater i rengøringsmidler. Andre relevante styringsmidler er miljømærkning af produkter, hvor kriterierne stiller krav til, at der ikke må anvendes visse kemiske stoffer, samt tilskudsordningen for renere teknologi, hvor substitution til mindre miljøbelastende stoffer fremmes gennem støtte.

Biociddirektivet

Endelig skal det bemærkes, at et forslag til EU-direktiv om biocider ventes at blive vedtaget i 1997 eller 1998. Direktivet indebærer krav om forudgående godkendelse af biocidprodukter inden de markedsføres. Med direktivet introduceres alternativvurderinger af aktivstoffer, d.v.s. at problematiske stoffer kan nægtes godkendelse, hvis der findes et andet stof, der er betydeligt mindre farligt og som skønnes at have samme virkning uden at have væsentlige økonomiske eller praktiske ulemper for brugeren.

4. FREMTIDIGE INITIATIVER

Behov for både national indsats og internationalt samarbejde

Kemiske stoffer bevæger sig frit over grænserne – både som varer og forurening. Derfor er det nødvendigt med såvel en national som en international tilgang til problemet. De hidtidige resultater i relation til vurdering og klassificering af ca. 5.000 enkeltstoffer ville ikke have været mulige uden et omfattende internationalt samarbejde både i EU og i OECD-regi. På risikovurderingsområdet har det internationale samarbejde indtil nu vist sig mindre succesfyldt, men det ændrer ikke ved, at en opgave af det omfang, som EU-landene har stillet sig selv i relation til vurdering af eksisterende kemiske stoffer, hverken økonomisk eller mandskabsmæssigt vil kunne løftes af et enkelt medlemsland.

Danmarks medlemskab af EU lægger naturligvis begrænsninger på mulighederne for ensidig dansk regulering af kemikalier. Dette skal dog ikke afholde Danmark fra på udvalgte og velbegrundede områder at tage selvstændige initiativer, dels fordi der kan foreligge særlige danske problemer, dels fordi et dansk initiativ

kan igangsætte international regulering, hvis betydning for miljøet og sundheden har langt mere vidtrækkende konsekvenser end et rent dansk initiativ.

Miljøstyrelsens debatoplæg

I december 1996 udsendte Miljøstyrelsen debatoplægget »Status og perspektiver for kemikalieområdet« med det formål at give en status for indsatsen på kemikalieområdet og i forlængelse heraf at lægge op til en debat om den fremtidige indsats. Det overordnede mål for indsatsen på kemikalieområdet er – i overensstemmelse med tankerne om økologisk råderum – at reducere påvirkningen af miljøbelastende stoffer, så miljøkvaliteten ikke forringes for kommende generationer. I debatoplægget indgår som et bilag et udkast til en liste over uønskede stoffer, som Miljøstyrelsen har udvalgt udfra deres effekter og de mængder, hvori stofferne markedsføres, suppleret med stoffer, som Miljøstyrelsen af andre grunde anser for problematiske. Debatoplægget er udsendt til høring indtil den 31. marts 1997, og der er nu indkommet omkring 30 høringssvar.

Indkomne høringssvar

Generelt udtrykkes der i svarene støtte til den overordnede målsætning på kemikalieområdet. Fra mange sider udtrykkes der desuden ønske om at blive inddraget i den senere udmøntning af de konkrete forslag. Med hensyn til de konkrete initiativforslag i oplægget er »Listen over uønskede stoffer« det punkt, der har givet anledning til de fleste bemærkninger. Nogle påpeger, at de finder, at udvælgelsen burde bygge på samme principper som risikovurderinger, d.v.s. en vurdering udfra både stoffets farlighed i sig selv og den risiko der er forbundet med det udfra den måde, det anvendes. Denne gruppe udtrykker ligeledes bekymring for, at Listen kan misbruges til at mistænkeliggøre uproblematiske produkter. Andre høringssvarter efterlyser mere konkrete anvisninger om, hvorledes den foreliggende liste kan anvendes til at undgå produkter, som indeholder stoffer på Listen eller efterlyser et egentligt forbud mod alle de udvalgte stoffer. Atter andre peger på, at selvstændige danske begrænsningsinitiativer overfor bestemte stoffer vil være u hensigtsmæssigt, da de pågældende stoffer er omfattet af de af EU-landene særligt prioriterede stoffer, der skal risikovurderes.

Forsigtigheds-princippet

Som det er beskrevet ovenfor, er der i løbet af de seneste 20-30 år sket betydelige fremskridt i reguleringen på kemikalieområdet, og derfor kan det synes håbløst, når problemerne i dag stadig er så store. En af årsagerne til, at gennemførelsen af ny regulering går så relativt langsomt i forhold til problemernes omfang, er, at der kræves høj grad af sikkerhed for sammenhængen mellem stof og skade, inden der træffes beslutning. Dette krav er yderligere problematisk, fordi det på verdensplan reelt ikke er muligt at øge testkapaciteten væsentligt udover det nuværende niveau, hvis stofferne skal testes et efter et.

Der er derfor behov for øget anvendelse af forsigtighedsprincippet for at komme videre.

Samtidig er det imidlertid vigtigt at erkende, at forsigtighedsprincippet ikke giver en facitliste. Forsigtighedsprincippet er derimod et princip om at tillægge muligheden for uønsket påvirkning af miljøet ekstra vægt i den samlede afvejning mellem økonomiske hensyn og naturvidenskabelige facts. I relation til vurdering af kemiske stoffer kunne anvendelse af forsigtighedsprincippet betyde, at man accepterer at træffe beslutninger om regulering af stoffer udfra ufuldstændige data, og at man for at kompensere for det ufuldstændige beslutningsgrundlag tager hensyn til sundhed og miljø, ved at fastsætte grænserne ekstra strengt udfra en forsigtighedsvurdering.

Positivlister

I den seneste debat om kemiske stoffer har positivlister flere gange været nævnt som en løsning, særligt i forhold til problematiske produktgrupper. Som eksempler har været nævnt detergenter, kosmetik, køle- og smøremidler og plast. Positivlister er uden tvivl et effektivt styringsmiddel, hvis man ønsker at begrænse antallet af kemiske stoffer, som industrien må anvende. Ulempen ved positivlister er imidlertid, at de enten er rigide og fastholder det teknologiske stade, man havde nået, da Listen blev opstillet, eller at de er meget ressourcekrævende for myndighederne, hvis man ønsker at de skal tilpasses den teknologiske udvikling. Hertil kommer, at egentlige positivlister forudsætter EU-samarbejde, da et ensidigt dansk initiativ vil være en handels-hindring. Et mindre restriktivt alternativ, som dog også må forventes at have indflydelse på industriens produktsammensætning, er retningslinjer for miljøvenlig sammensætning af udvalgte produktgrupper.

I det følgende skitseres de fem indsatsområder som vil blive de centrale i de kommende års arbejde på at reducere belastningen fra kemiske stoffer.

Listen over uønskede stoffer

»Listen over uønskede stoffer« vil i løbet af efteråret blive udsendt som en officiel liste.

Den vil blive et centralt signal til producenter, indkøbere, produktudviklere og alle andre om stoffer, hvor brugen på længere sigt bør reduceres eller stoppes. Nogle producenter vil allerede nu kunne afvikle brugen af disse stoffer, for andre kræver det tid til omstilling og udvikling af alternativer. Men signalet vil under alle omstændigheder ikke blive til at tage fejl af: Stofferne på listen er uønskede og brugen skal på sigt reduceres eller stoppes.

I forbindelse med den officielle udsendelse vil der muligvis blive foretaget mindre justeringer i lyset af indkomne høringssvar. Det skal understreges, at Listen *ikke* er en forbudsliste.

Et signal

Under høringen af debatoplægget er der fra flere sider blevet argumenteret for, at det er uforståeligt, at stoffer, som af Miljøstyrelsen er udpeget som uønskede, ikke straks forbydes. Baggrunden for, at man har valgt at komme med denne form for udmelding, er en erkendelse af, at egentlige forbud mod eller begrænsninger i anvendelsen af konkrete stoffer, er meget vanskelige styringsmidler. Sådanne styringsmidler forudsætter en kortlægning af den nuværende anvendelse af de pågældende stoffer samt en vurdering af på hvilke områder, der kan anvises mindre skadelige alternativer. Desuden vil en ensidig dansk begrænsning af et stof ikke kunne gennemføres uden EU-Kommissionens og medlemslandenes accept.

Ved derimod at udsende et signal om hvilke stoffer, der er uønskede, kan vi rådgive producenter og importører om, hvilke stoffer, de fremover bør undgå. Desuden viser den hidtidige erfaring, at der blandt miljøbevidste forbrugere, detailhandel og kommuner er en betydelig interesse for at omsætte Listens udmeldinger til konkrete krav til de produkter, der udbydes. På denne måde vurderes Listen at kunne fremme en udvikling, som det ville være langt tungere at få i gang med traditionelle styringsmidler.

De ca. 100 kemiske stoffer/stofgrupper, der kommer til at stå på »Listen over uønskede stoffer« er for hovedpartens vedkommende udvalgt

udfra en såkaldt Effektlister, der indeholder ca. 1100 stoffer, som har lige så skadelige effekter på mennesker og miljø som stofferne på selve Listen. Kriteriet for udvælgelse af stoffer fra Effektlister er, at de ifølge Produktregisterets oplysninger markedsføres i størst mængde. Yderligere tilføjes andre stoffer, som også anses for problematiske. Man kan således sige at Listen er en slags »øjebliksbillede«. Ny viden, ændrede forbrugsmønstre og nye internationale initiativer påvirker vurderingen af hvilke stoffer, der er de mest problematiske. Derfor skal Listen med mellemrum opdateres, så den til enhver tid vil være et billede af hvilke stoffer/stofgrupper, der for tiden udgør nogle af de væsentligste problemer.

Begrænsningsinitiativer

Der vil komme konkrete initiativer som forbud og anvendelsesbegrænsning overfor en række problematiske stoffer. På en række områder har vi i dag så stor viden om stoffernes farlighed og om egnede alternativer, at der vil blive sat ind med konkrete initiativer.

På baggrund af en gennemgang af Listen udvælges en række prioriterede stoffer. Som eksempler på sådanne initiativer kan nævnes følgende:

Prioriterede stoffer

- Overfor en række af stofferne er der allerede i dag oparbejdet tilstrækkelig viden til at igangsætte forbuds- og begrænsningsinitiativer, herunder bl.a. handlingsplaner. (Det bemærkes at gennemførelse af danske reguleringer, der begrænser adgangen til at markedsføre kemiske stoffer, forudsætter EU-Kommissionens accept). Til denne gruppe af stoffer hører arsen og creosot i imprægneret træ, nonylphenolethoxylater i vaske- og rengøringsmidler, bly, phthalater i blød PVC samt moskusxylenere og stenkulstjære i kosmetik.
- For andre af stofferne på Listen er der behov for indsamling af viden for at kunne igangsætte forbud eller anvendelsesbegrænsninger. Stoffernes anvendelse, substitutionsmuligheder samt de erhvervs- og samfundsøkonomiske konsekvenser af en regulering skal kendes, før der kan tages stilling til, hvorledes en begrænsning af anvendelsen kan udformes. Til denne gruppe hører bl.a. visse azofarvestoffer, øvrige anvendelser af alkylphenolethoxylater, chrom, diclormethan, formalde-

hyd, HFC'er, kobber, perfluorerede kulbrinter samt svovlhexafluorid.

- Atter andre af stofferne på Listen er i dag blandt de stoffer, der er udvalgt til at blive underkastet den fælles EU-risikovurdering, og som - for i hvert fald nogles vedkommende - allerede er langt i denne proces. For disse stoffer vil kræfterne blive bedst udnyttet ved, at Danmark går aktivt ind i arbejdet med EU-risikovurderingen af disse stoffer, frem for at søge at komme igennem med selvstændige initiativer. Til denne gruppe hører bl.a. chlorparaffiner, tetrachlorethylen, trichlorbenzen, trichlorethylen, ethylglycol og ethylglycolacetat.

Andre initiativer

En række af stofferne på Listen er kul- og olieafledte stoffer, som er problematiske, hvis de anvendes i mindre rene fraktioner. På dette område vil Miljøstyrelsens Kemikalieinspektion kontrollere i hvilket omfang, der i dag anvendes fraktioner med skadelige urenheder. I givet fald vil de produktansvarlige blive tilskyndet til at skifte til renere fraktioner.

Maling- og lakgruppen optræder som den produktgruppe, hvor flest af de uønskede stoffer indgår. For en række af de uønskede stoffer findes allerede kendte alternativer. Det skal derfor undersøges, hvor langt man er kommet med at erstatte stofferne på Listen med mindre skadelige stoffer. Hvis foreliggende viden ikke er inddraget i tilstrækkelig grad, vil der blive taget initiativer med henblik på at få de ansvarlige til at gennemføre en hurtig substitution.

Listen vil i internationale fora, hvor regulering af anvendelsen af kemiske stoffer er på dagsordenen, blive benyttet som grundlag for at fremlægge forslag til forbudslister over stoffer, som ikke må anvendes i særligt følsomme produktgrupper, f.eks. legetøj og kosmetik.

Der vil endvidere blive taget initiativer til, at Listen bredt inddrages i andre aktiviteter på miljøområdet. Et oplagt eksempel er brug af Listen i forbindelse med udarbejdelse af indkøbsvejledninger for offentlige indkøbere på udvalgte produktområder. I forbindelse med udarbejdelsen af disse vejledninger vil berørte myndigheder og organisationer blive inddraget.

Afgifter

I modsætning til i 1994, hvor Finansministeriet udsendte publikationen »Grønne afgifter og erhvervene«, foreligger der nu en overordnet

målsætning samt en strategi med det formål at modvirke miljøbelastning fra miljøbelastende stoffer. Tiden vurderes derfor nu at være moden til at igangsætte et udredningsarbejde med henblik på nærmere at vurdere mulighederne for at gennemføre en afgiftbelægning af miljø- og sundhedsbelastende stoffer. Formålet med afgifter skal være at tilskynde til brug af mindre farlige indholdsstoffer og at motivere til substitution af disse stoffer. Desuden skal afgifter give industrien en tilskyndelse til at udvikle mindre farlige stoffer og produkter. Samtidig må det tilstræbes, at miljø- og arbejdsmiljøproblemerne løses ved kilden.

Ved vurdering af hvilke stoffer, der er egnede afgiftsobjekter skal følgende faktorer vurderes:

- Om stofferne har væsentlige miljø- og sundhedsskadelige effekter
- Om stofferne er ikke-nedbrydelige, idet de herved medfører uoprettelige skader
- Om der findes realistiske substitutionsmuligheder inden for en kort tidshorison.

Endelig skal der indgå overvejelser om administrative hensyn, hensigtsmæssigheden af anvendelse af afgiftsinstrumentet samt forurenere-betaler-princippet.

Borgernes ret til viden

Gennem en række initiativer skal borgerne have bedre adgang til viden om problemerne ved de kemiske stoffer og mulighederne for at undgå de stoffer, der er problematiske. Den enkelte skal i langt større grad have mulighed for at vælge fra og aktivt tage stilling.

»Kemitelefons«

I de senere år og ikke mindst i forbindelse med præsentationen af udkastet til en »Liste over uønskede stoffer«, har der allerede vist sig en stor interesse for at medvirke til at begrænse problemerne gennem aktiv handling og praktisk levevis. Ofte føler borgere sig imidlertid begrænset af, at det kan være vanskeligt at finde ud af, hvilke valg der er de miljømæssigt bedste. Som en bistand til disse miljøbevidste borgere, vil Miljøstyrelsen forsøgsvis oprette en kemitelefons, hvortil de som forbrugere kan ringe og få oplysninger om kemiske stoffer og produkter.

Større åbenhed om Produktregistrets oplysninger

Fra grønne organisationer har der været efterlyst større åbenhed om de oplysninger om kemiske produkter, som er registreret i Produktregistret, og miljø- og energiministeren samt

arbejdsministeren har tilkendegivet, at de vil overveje dette punkt. Miljøstyrelsen vil derfor sammen med Arbejdstilsynet nærmere på mulighederne for at skabe større åbenhed om Produktregistret.

Produktområdet

Samtidig med offentliggørelsen i december 1996 af »Status og perspektiver for kemikalieområdet« udsendte Miljøstyrelsen ligeledes debatoplægget »En produktorienteret miljøpolitik«. Der vil i efteråret 1997 blive fulgt op på dette debatoplæg med en redegørelse for kommende initiativer på produktområdet, herunder initiativer, der skal sikre forbrugerne bedre vejledning om indkøb af mindre miljøbelastende produkter.

Mere gang i EU-samarbejdet

Der skal arbejdes aktivt på at få mere gang i EU-samarbejdet om reguleringen på kemikalieområdet. Det er meget vigtigt, at problemerne løses i samarbejde med vores EU-lande, og det må erkendes, at det ikke går fremad i det tempo, som regeringen ønsker.

Klassificering

I relation til klassificering af kemiske stoffer, må det erkendes, at det så længe arbejdet hovedsageligt bygger på individuelle vurderinger stof for stof ikke er muligt at accelerere tempoet. Dels fordi de arbejdsgrupper, der forestår det praktiske arbejde næppe kan overkomme flere stoffer, dels fordi den globale testkapacitet er udnyttet. Derfor bør andre veje overvejes for at komme videre. En af de veje, som Danmark vil arbejde for, er øget anvendelse af gruppevis vurderinger af kemiske stoffer, f.eks. ved indledningsvis at foretage screeninger ved hjælp af computerprogrammer med henblik på hurtigere at identificere de stoffer eller stofgrupper, som bør underkastes grundigere studier. Herved vil den tilgængelige laboratoriekapacitet kunne udnyttes bedre.

Et andet forslag, som Danmark vil arbejde for, er med henblik på klassificering at få vurderet alle de 2.700 stoffer, der anvendes i størst mængde i EU, og for hvilke industrien allerede har indsendt data. Klassificeringen må da bygge på de data, der foreligger suppleret med anvendelse af forsigtighedsprincippet i det omfang dataene ikke er fuldstændige.

Risikovurdering

Det må fastslås, at risikovurderingsarbejdet i EU næsten er gået i stå, idet det trods en meget håndfast regulering i form af forordninger, der gælder i alle lande, ikke har været muligt at få færdiggjort de risikovurderinger, som reglerne kræver. Årsagerne hertil er bl.a., at risikovurderingsproceduren er for kompliceret, tidskrævende og ufleksibel, at medlemslandene og industrien ikke har afsat de nødvendige ressourcer til det konkrete arbejde, samt at Kommissionens vilje og engagement til at nå de fastsatte mål har manglet, ligesom Kommissionen ikke har afsat de nødvendige ressourcer. Både Danmark og en række andre EU-lande finder dette klart utilfredsstillende, og der er derfor netop igangsat en diskussion af mulige løsningsmodeller.

Danmark vil arbejde aktivt for, at der findes løsninger på ressourceproblemerne. En mulighed er at pålægge den kemiske industri at betale for at få deres stoffer vurderet (i lighed med eksisterende gebyrer for vurdering af nye stoffer og pesticider). Provenuet kan anvendes til at finansiere en central EU-enhed, der skal foretage det indledende risikovurderingsarbejde, hvilket vil aflaste medlemsstaterne betydeligt. Derudover kan det overvejes – primært i Kommissionsregi, men også gerne i medlemslandene – at sikre bedre balance mellem de ressourcer, der anvendes til vurdering af nye stoffer i forhold til de, der anvendes til vurdering af eksisterende stoffer.

Hvad angår selve risikovurderingsproceduren er det den danske opfattelse, at den skal gøres mere fleksibel. Det skal være muligt at anvende allerede foretagne – internationalt anerkendte – risikovurderinger i stedet for som i dag at starte forfra hver gang. Endvidere er det den danske opfattelse, at det også skal være muligt at erstatte en fuld risikovurdering med elementvurderinger, såfremt problemområderne på forhånd er kendt, og der er enighed om dette medlemslandene imellem.

Anvendelsesbegrænsning

At arbejdet med anvendelsesbegrænsning i EU stort set er gået i stå, skyldes primært, at Kommissionen og flere medlemslande insisterer på, at der skal foreligge en fuld risikovurdering før reguleringstilltag kan besluttes. Danmark og en række andre EU-lande er klart uenige i dette, idet det bremser betydeligt for processen. Som angivet overfor vil der i Danmark blive udvalgt

en række prioriterede stoffer, som der vil blive taget særlige initiativer overfor.

Rammedirektiv for vand m.v.

EU-Kommissionen har i foråret 1997 præsenteret et forslag til kommende ramedirektiv for vand. I forslaget indgår kriterier for udvælgelse af stoffer, der er uønskede i forhold til vandmiljøet som et supplement til direktivets udpegning af navngivne uønskede stoffer. Danmark vil under forhandlingerne af direktivet arbejde aktivt for, at kriterierne udformes, således at der gennem direktivet sikres et løbende pres for at få reduceret udledningen af de til enhver tid mest problematiske stoffer. Det samme vil Danmark arbejde for i OSPAR-konventionens regi, hvor der – som en opfølgning på Nordsøkonferencen – er ved at blive udarbejdet en revideret målsætning og strategi for miljøfarlige stoffer i relation til havmiljøet.

Global miljøbeskyttelse

Der skal arbejdes aktivt på at styrke det globale kemikaliesamarbejde i internationale fora med deltagelse af lande fra alle egne af verden. Alle skal bidrage til afvikling af anvendelsen af miljøskadelige stoffer, og vi må modarbejde en udvikling, hvor den rige verden får bedre og bedre styr på anvendelsen af kemikalier, mens den tredje verdens behov for økonomisk vækst betyder, at tusindvis af forældede og meget problematiske kemiske stoffer skader miljø og mennesker i udviklingslandene.

Som særlige danske indsatsområder kan nævnes:

- Deltagelse i forhandlingerne om et internationalt bindende instrument for PIC-proceduren (Prior Informed Consent) frem mod forhandlingernes afslutning sidst i 1997.
- Deltagelse i de forhandlinger, der starter i 1998, om et internationalt bindende instrument for afvikling/udslipsreduktion af indtil videre 12 persistente organiske forbindelser (POP'er), samt i det parallelle arbejde med at

udvikle kriterier for udpegning af yderligere POP-stoffer, der bør underkastes en global afvikling.

- Sammen med bl.a. de øvrige nordiske lande arbejde for at få identificeret yderligere problemstoffer, hvor internationale afviklingsaktiviteter er nødvendige – primært af hensyn til udviklingslandene.
- Deltagelse i arbejdet for at få udviklet en international rammekonvention for kemikalieområdet, der skal danne den overordnede ramme for kommende internationale initiativer.
- Fortsat deltagelse i arbejdet med udfasning af ozonlagnedbrydende stoffer, herunder afvikling af methylbromid.
- Medvirken til bilateralt bistanðssamarbejde på kemikalieområdet – herunder opbygning af kompetence i modtagerlandenes administrationer.

5. REVISION

Fastsættelse af meget præcise målsætninger for kemikalieområdet er som det er beskrevet ovenfor vanskeligt, da Miljø- og Energiministeriet langt fra selv er herre over, om og hvornår målene kan nås, idet målopfyldelsen ikke kun afhænger af forhold i Danmark, men i meget høj grad også af holdninger og vilje i andre lande både i og udenfor EU.

For at sikre Folketinget indsigt i hvilke initiativer, der tages, og hvilke fremskridt, der sker, vil miljø- og energiministeren om to år give en redegørelse til Folketingets Miljø- og Planlægningsudvalg om status for den hidtidige indsats. To år efter denne status vil ministeren fremsende en revideret redegørelse for kommende initiativer på kemikalieområdet.

Hermed slutter redegørelsen.

98. møde

Mandag den 26. maj 1997 kl. 12.00

Dagsorden

1) Første behandling af beslutningsforslag nr.

B 124:

Forslag til folketingsbeslutning om afholdelse af folkeafstemning om mindstestrafen for volds-kriminalitet.

Af Pia Kjærsgaard (DF) m.fl.
(Fremsat 22/4 97).

2) Første behandling af beslutningsforslag nr.

B 146:

Forslag til folketingsbeslutning om udeblivel-sesdomme i straffesager.

Af Tom Behnke (FP) m.fl.
(Fremsat 7/5 97).

3) Første behandling af lovforslag nr. L 239:

Forslag til lov om ændring af lov om social bistand. (Ændring af reglerne om klageråd).

Af Kirsten Jacobsen (FP) m.fl.
(Fremsat 22/4 97).

4) Første behandling af lovforslag nr. L 249:

Forslag til lov om en børneombudsmand.

Af Bruno Jerup (EL) og Søren Søndergaard (EL).
(Fremsat 24/4 97).

5) Første behandling af beslutningsforslag nr.

B 141:

Forslag til folketingsbeslutning om forbedring af retsstillingen for grundejere i forbindelse med ekspropriation.

Af Kim Behnke (FP) m.fl.
(Fremsat 2/5 97).

6) Første behandling af beslutningsforslag nr.

B 143:

Forslag til folketingsbeslutning om forbedring af borgernes retsstilling ved gennemførelse af anlægsarbejder, herunder vejanlæg og -ombyg-ning.

Af Erik Jacobsen (V), Brian Mikkelsen (KF), Jan Køpke Christensen (FP), Arne Melchior (CD) og Ole Donner (DF).
(Fremsat 6/5 97).

7) Første behandling af lovforslag nr. L 244:

Forslag til lov om skattemæssige afskrivninger (afskrivningsloven).

Af skatteministeren (Carsten Koch).
(Fremsat 24/4 97).

8) Første behandling af lovforslag nr. L 245:

Forslag til lov om ændring af forskellige skatte-love. (Konsekvensændringer m.v. som følge af afskrivningsloven).

Af skatteministeren (Carsten Koch).
(Fremsat 24/4 97).

9) Første behandling af beslutningsforslag nr.

B 144:

Forslag til folketingsbeslutning om etablering af mulighed for at spille på cykelløb.

Af Ole Donner (DF) m.fl.
(Fremsat 6/5 97).

Meddelelser fra formanden

Formanden:

Medlem af Folketinget Svend Auken, der har orlov, har meddelt mig, at han fra og med den 28. maj 1997 atter kan give møde i Tinget.

Hr. Hugo Sørensens hverv som midlertidigt medlem af Folketinget ophører herefter fra nævnte dato at regne.

Den første sag på dagsordenen var:

1) Første behandling af beslutningsforslag nr.

B 124:

Forslag til folketingsbeslutning om afholdelse af folkeafstemning om mindstestrafen for voldskriminalitet.

Af Pia Kjærsgaard (DF) m.fl.
(Fremsat 22/4 97).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Justitsministeren (Frank Jensen):

Beslutningsforslaget fra Dansk Folkeparti går ud på, at der den 18. november 1997, det vil sige